

alakulásakor Lukács Miklós másik fia, Karácson került a bizottságba”. Húsz év alatt Karácsonnak négy leány és öt fiú gyermeke született, akik közül kiemelendő lett Karácson fia János (1727–1791), mégpedig mind érdekes névhasználata, mind pedig az örménység javára végzett munkája miatt.

E Karácson fia János nagyapjának a vallásosságáról – és gazdagságáról – az egykor volt ebesfalvi Ó-templom felirata ta-

Az erzsébetvárosi katedrális a XIX. sz. első felében

núskodik¹, atyja a gyergyószentmiklósi Kisboldogasszony templom építésénél működött közre (és rokonsága mindkét templom építését gazdagon támogatta), így tán nem is meglepő a fiú életpályája! Megszületésekor még Lukács Karácson fiaként, Lukács János névvé lett keresztelve. A jó eszű fiúcskát – a vagyonos örmények esetében természetes módon – iskolába járatják, ahonnan a vallásos gyermek egyenesen került teológiai pályára. Egyházi életútját már Karácsony, illetve Karácsonyi Jánusként futotta be. Feltehető, hogy a „Karácson fia János” elnevezés adhatta a sugalmazást a név módosítására – akár félrefordításként, akár szándékos változtatásként. (Egy erősen vallásos ember számára fontos lehetett, hogy nevével az üdvösséget szerző Jézus születésének ünnepére emlékeztessen, márpedig a jellek szerint János igen erősen hívó volt.) A számunkra ma már talán furcsa névváltoz-

¹Bár a templomot 1871-ben lebontották, de a kapuzata körüli örmény feliratot Szongott Kristóf megmentette és magyar fordításával együtt közzé tette.

tatásáról önmaga tanúskodik egy aláírásában: „Én, Luszigian Karácson [Lukács Karácson!] fia, János pap, Erzsébetváros espere-se...” (Közli : Gazdovits²).

Karácsony János Rómában a Propaganda Fidei által működtetett Collegio Urbano szeminárium elvégzése után a teológia és a filozófia doktora lett („hit- és bölcsészettudor”), majd örmény szertartású római katolikus erzsébetvárosi plébánosként indulva

szépívű egyházi karriert futott be. Sikeresen közreműködött a csíkszépvízi apostoli (gregorián) örmények római katolikusává térítésében, ami Róma magas elismerését hozta a számára. Karácson (fia Lukács) János 1766-tól főesperes, majd címzetes kanonok és apostoli főjegyző lett. Az ő tevékeny támogatásával kezdődött meg 1766-ban az erzsébetvárosi székesegyház építése (felszentelés 1791. június 19.). Karácsony János 1791-ben – rossz egészségi állapota miatt már hordszékben szállítva – az új templomban mutathatta be utolsó nyilvános miséjét. Pár hónappal később, augusztus 17-én, 64 éves korában elhunyt. Az erzsébetvárosi nagytemplomban temették el.

Bár nagybátyjai közül ketten is nemesi armálist szereztek (Miklós 1760-ban, Jakab 1762-ben), de Karácson (azaz Lukács!) János nem szerzett nemességet: a papi rend tagjaként amúgy is kivételezett helyzetbe került (hiszen korának rendi társadalmában a papság kivételezett jog-

² Gazdovits Miklós : Az erdélyi örmények története (Kriterion, 2006)

állása hasonlított a nemességéhez). Karácsony János élete jól példázta az örménység törekvését: apja még „csak” gazdag örmény kereskedő, aki a vagyonát nem sajnálva a fiát iskoláztatta, hogy az az egyházi pálya révén kiemelkedhessen a köznépből, a fiú pedig előbb kép-

zett teológussá vált, majd közösségért és városáért maradandót alkotó lelkipásztor lett, aki nem armális révén, jogilag lett nemes, hanem életműve révén lelkileg, emberileg.

Tóth Eszter

Tűzzel festett képek

Lázár Imola találkozása a tűzzománccal

A zománczás a magyar nép történelmi kincse, amire büszkeséggel kellene tekintenünk – véli Lázár Imola. A tűzzománckészítő művésszel a magyarsággal összefüggő értékrendről, a Gérard Depardieu-nek készített boros dobozról és az erdélyi mesteremberek által alkalmazott egyedi technikákról beszélgettünk.

– *Hogyan került kapcsolatba a tűzzománckészítéssel?*

– Bár a művészetekkel gyerekkorom óta kapcsolatban vagyok – volt művészember a családban – a tűzzománccal elég kanyargós úton jutottam el. Először tanítóképzőt végeztem, majd jogot hallgattam, a zománczással csak később, egy lakberendezői iskolában ismerkedtem meg. Mivel tehetségesnek tűntem, biztattak a folytatásra, én pedig belevágtam.

– *Mik voltak az első munkái?*

– Az iskolában eleinte csak apró medálokat, kisebb ékszereket készítettünk. Az első jelentősebb munkámat még másodéves koromban készítettem: az Örmény Önkormányzattól kaptam egy felkérést, hogy készítem el tűzzománccal az Örmény Bibliát. Mivel az ereimben örmény vér is csörgedezik, örömmel vállaltam a feladatot, így ké-

szült el az ötven képből álló sorozat. Ez az irány máig megvan a művészetemben, hiszen azóta elkészítettem a ma az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában lévő örmény á-bé-cét, amit az örmény királyok sorozat és az örmény városok címerei követtek.

– *Ezek szerint nem csak medálokat lehet tűzzománccal készíteni, mint ahogy azt a legtöbben gondolják. Kínál tehát változatosabb lehetőségeket is a tűzzománccal?*

– De még mennyire! A legtöbben tényleg úgy gondolják, hogy csak ékszerek, apróbb képanyagok készítésére alkalmas ez a módszer. A tűzzománccal azonban ennél jóval sokoldalúbb, ruhák és táskák dekorálására, cégtáblák készítésére, különböző tárgyak díszítésére is alkalmas. Fizikai tulajdonságai miatt szélsőséges körülmények között is ellenálló tud maradni. Kiválóan alkalmazha-

tó például borospincékben, hiszen miután az anyagot nyolcszáznegyven fokon beégettük, nagyon jól ellenáll a korrózióknak. A gőzök sem tudnak kárt tenni benne, hiszen az alapul szolgáló vörösréz és a zománc között kötés alakul ki, amit kalapáccsal is nehezen lehetne megbontani. E tulajdonságai miatt épületek, burkolatok, belső falrészek díszítésére is kiválóan alkalmazható. Fontos szempont az is, hogy mivel kézzel készítették a darabok, minden esetben egyedi lesz a végeredmény.

– Van különlegesen emlékezetes darab az ön által elkészítettek közt?

– Persze, több is. Egyszer például Gérard Depardieu-nek is készítettem boros dobozt. Az köztudott, hogy a színész borászattal is foglalkozik, egy ismerősöm pedig kapcsolatban áll vele, így jutott el hozzám az alkotásom. Azonban ez nem több egy emlékezetes történetnél. Úgy gondolom, végzem a feladatom, alkotok, aztán a kész művek bárhová kerülnek, jó helyen lesznek. Ha olyan emberhez kerül, aki szereti, akkor nem számít, hogy egy hírességről vagy egy teljesen hétköznapi emberről van szó.

– A ma divatos modern, minimalista trendek mellett miért tartotta fontosnak azt, hogy a konzervatívabb, tradicionális irányzatokban alkosson?

– Mert ez bennem van és kikívánkozik. Ez ennyire egyszerű. Valószínűleg a családból hoztam magammal, talán az ősök követelik, hogy ne forduljak el a hagyományaink felől. A magyar témákat nem lehet figyelmen kívül hagyni. Mivel erdélyi származású vagyok, Erdély hagyományvilága, szimbólumai, népmesei motívumai állnak hozzám a legközelebb. De szívesen készítek címereket is, megalkottam már például a két anyagos nagycímert és a jelenlegi magyar címert is. A magyar történelemmel kapcsolatos legnagyobb munkám a Nagy-Magyarország a

hatvannégy vármegyével s azok címereivel, aminek az elkészítése fél évig tartott.

– Tehát nemcsak tárgyi művészetet, hanem ideológiát is ad az alkotásaival.

– Tudjuk, hogy vannak helyek, ahová, ha bevinnék egy címert, „magyarkodással” vádolnának. Én nem magyarkodom, én magyar vagyok. A művészetemet nem tudom, és nem is akarom elválasztani az értékrendemtől.

– Ezért is tervezi már régóta a Képes Krónika feldolgozását?

– Régóta nagy vágyam, hogy elkészíthessem a Képes Krónika tűzzománc feldolgozását. Ez a terv talán most körvonalazódni látszik, hiszen – bár az anyagi forrásoknak mi is híján vagyunk – sikerült felvennem a kapcsolatot a Nemzeti Múzeummal is. Szerencsére mostanában mindenhol azt látom, hogy örömmel fogadják a hasonló elképzeléseimet, ami annak bizonyítéka, hogy a kultúra, a művészet közelít az ember felé. Nagy öröm ez, bár ennek a kettőnek már régen egy egésznek kéne lennie. A tűzzománcról azonban sokaknak még így is kevés fogalmuk van. Pedig a magyar Szent Koronán mi van? Tűzzománc. Éppen ezért a másik nagy célom, hogy tudatosítsam ez emberekkel: a zománcozás is történelmi kincsünk.

– Mondhatjuk hungarikumnak?

– Tenni kell még érte, de mondhatjuk. Úgy gondolom, hogy a technikának van olyan részlete, ami lehetne hungarikum. Vegyük például az úgynevezett erdélyi zománcot. Az elnevezés nem az anyagra vonatkozik, hanem magára a készítési eljárásra. Ez egy olyan technika, amit régen erdélyi mesteremberek alkalmaztak nyergek díszítésére. A tűzzománcozásnak annak idején volt neve a Kárpát-medencében. Hozzuk vissza a köztudatba, ismertessük meg az emberekkel, és legyünk rá büszkék!

(Demokrata, 2012. június 13.)

Tallózásaim – Bálintné Kovács Júlia rovata

Hollósy Kornélia, a „magyar csalogány”

(1. rész)

Emlékkönyvbe

Egy nép lakik túl tengeren,
Hol délre lejt az Álpok alja,
Hol fűszeres völgy, rónaság
Az erdős Appennint uralja:
Hajdan dicső nemzet, ma rab; –
S hogy lánc csörgését ne hallja:
Énekek űzi bús nesztét,
S az érc igát enyhíti dalja.
Oh, hát dalolj nekünk!...

(1857. máj. 1.)

Ezeket a sorokat Arany János írta a szabadságharc leverése után, az olaszokkal azonosítva magyar népünket.

Származása és ifjúkora

Hollósy Kornélia 1827. április 13-án jött világra családja gertenyesi birtokán Korbuly Bogdán és Csasz Mária Magdolna tizenegyedik, utolsó gyermekeként. Mindkét szülője örmény származású volt; a Korbuly család tetemes vagyónából szívesen adakozott a színjátszásra is, a Csasz családból neves professzorok származtak. Korbuly Bogdán és Csasz Mária tizenegy gyermekéből öt fiú volt. Csasz Mária legkisebb leányának, Kornélia Juliannának a születésébe belehalt. A tizenegy árván maradt gyermeknek anyára volt szüksége, ezért Korbuly Bogdán hamarosan másodszor is megnősült: a szintúgy örmény vérből való Lászlóffy Rebeka személyében talált új anyát gyermekeinek. A család gondtalan, boldog és anyagilag biztosított életet élt a gertenyesi birtokon. 1832-ben az uralkodó nemesi rangot adományozott Korbuly Bogdán és minden leszármazottja részére: a család ekkor nevét a magyaros hangzá-

Hollósy Kornélia (1827. ápr. 13.–1890. febr. 10.)
(Kovács Mihály festménye)

sú Hollósyra változtatta, nemesi előnevüket gertenyesi birtokuk után választották.

Hollósy Bogdán, magasabb szintű oktatást akarván biztosítani leányának, tizenegy éves korában a temesvári apácák iskolájába íratta be Kornéliát. A fiatal leány már ekkor kitűnt a többiek közül szép énekhangjával és zongoratudásával. Énektanára, a bécsi operaház kiöregedett tenoristája, Zimmermann felfigyelt adottságára, és különórák keretében kezdett foglalkozni vele. A tanár felhívta az édesapa figyelmét is leánya tehetségére, s a további